

Sokndal kommune
Gamleveien 20
4380 Hauge I Dalane

Kontakt saksbehandler
Maren Skåden, 51 56 88 32

Lovlighetskontroll av valg av formannskap i Sokndal kommune

Fylkesmannen opphever kommunestyrets vedtak i sak 074/19 om valg av formannskap for perioden 2019-2023 da krav til kjønnsbalanse på liste nr. 1 ikke var oppfylt «så langt det er mulig».

Fylkesmannen viser til kommunens oversendelse av vedtak av valg av formannskap for perioden 2019-2023 og til vårt brev datert 18.11.2019 der vi varslet at vi vurderte lovlighetskontroll av dette vedtaket.

Bakgrunn for saken

Sokndal kommunestyre behandlet den 28.10.2019 i sak 074/19 sak om valg av formannskap for perioden 2019-2023, valget er gjennomført som forholdsvalg og ga følgende resultat:

Følgende medlemmer/varamedlemmer velges til formannskap for perioden 2019-2023:

Medlemmer

Varamedlemmer i rekkefølge

1	Jonas A. Sayed	KrF	1	Kjell Reek	KrF	4	Frode A. Mydland	Frp
2	Kai Adler Hansen	KrF	2	Kurt Johnny Haaland	KrF			
3	Liv-Ingrid Torkelsen	V	3	Rune Liestøl	FrP			
4	Atle Støle	Sok	1	Geir Arne Berg	Sok	2	Vidar Holden	Sok
5	Bjørn Inge Mydland	Sp	1	Alf Torstein Pettersen	Sp	2	Merete Hatleskog	Sp
6	Jone Bu Mathiesen	Ap	1	Joakim K Mathiesen	Ap	3	Viktor V. Støre	Ap
7	Edel K. F. Birkeland	Ap	2	Tron Løvås	Ap			

Fylkesmannen mottok kopi av vedtaket den 18.11.2019. Ettersom kommunelovens hovedregel om krav til kjønnsbalanse ikke var oppfylt for varamedlemmene i formannskapet jf koml §§7-6 tredje og femte ledd sjekket Fylkesmannen valglistene. Det gikk frem at følgende valglister var fremmet:

Liste 1: KrF, FrP, V

1. Jonas Andersen Sayed, KrF
2. Kai Adler Hansen, KrF
3. Liv-Ingrid Torkelsen, V
4. Kjell Rek; KrF
5. Kurt Johnny Haaland, KrF
6. Rune Liestøl, Frp
7. Frode Mydland, Frp

Liste 2: SOK

1. Atle Støle, Sok
2. Geir Arne Berg, Sok
3. Vidar Volden, Sok

Liste 3: Sp

1. Bjørn Inge Mydland, Sp
2. Alf Torstein Pettersen, Sp
3. Merete Hatleskog, Sp

Liste 4: Ap

1. Jone Mathiesen, Ap
2. Edel Birkeland, Ap
3. Joakim K. Mathiesen, Ap
4. Tron Løvås, Ap
5. Viktor V. Støle, Ap

Kommunestyret for perioden 2019-2023 har følgende sammensetning:

Arbeiderpartiet 5 repr.
Kristelig Folkeparti 5 repr.
Høyre 2 repr.
Fremskrittspartiet 2 repr.
Venstre 1 repr.
Senterpartiet 3 repr.
Sokndal Listo 3 repr

Listeforslagene inneholder alle de aktuelle partienes faste medlemmer i kommunestyret med unntak av ett, Bonnie Lynn Brambo, som er valgt inn i kommunestyret for Kristelig Folkeparti.

Fylkesmannen la på denne bakgrunn til grunn at kravet til kjønnsbalanse er oppfylt så langt det er mulig for liste 2-4. Fylkesmannen vurderte imidlertid at liste nr. 1 kunne være i strid med kommuneloven (2018) § 7-5 andre ledd. I brev datert 18.11.2019 ba vi kommunen redegjøre for hvorfor Brambo ikke var ført opp på listen. Fylkesmannen varslet samtidig mulig lovlighetskontroll av valget.

Rådmannen svarte i brev datert 29.11.2019. Han viser til at Brambo satt i formannskapet i forrige periode. Hun hadde selv et sterkt ønske om å sitte i hovedutvalg for levekår, men på grunn av reglene om kjønnsbalanse måtte hun sitte i formannskapet. I denne perioden er hun valgt som medlem i hovedutvalg for levekår og som nestleder i råd for eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne. Hun er meget godt fornøyd og sterkt motivert for å sitte i disse to folkevalgte organene. Rådmannen opplyser at hun ble utelatt fra listen til FrP, V og KrF nettopp fordi hun ønsket å unngå å bli valgt som varamedlem til formannskapet. Rådmannen viser også til Rundskriv H-27/99, datert 23.09.1999 til tidligere kommunelov der det gikk frem at personer som har gjort tjeneste som medlem av vedkommende organ de siste fire år kunne kreve seg fritatt, jf. kommuneloven av 1992 § 14 andre ledd bokstav c. Kommunen ber på denne bakgrunn om at valget til formannskapet godkjennes.

Fylkesmannen viser for øvrig til brevet i sin helhet.

Regelverk

Lovlighetskontroll med kommunene er regulert i kapittel 27 i kommuneloven av 2018.

Vedkommende fagdepartement kan ta et kommunalt vedtak opp til lovlighetskontroll på eget initiativ når særlige grunner tilsier det, jf. kommunelova § 27-1. For kommunale vedtak er fylkesmennene delegert avgjørelsesmyndighet, jf. rundskriv H-25/92 fra daværende Kommunal- og regionaldepartementet. Nærmere retningslinjer for lovlighetskontroll er gitt i rundskriv H-2299 veileder til «Lovlighetskontroll etter kommuneloven § 59». Bestemmelsene om lovlighetskontroll er i all hovedsak videreført i ny lov og veilederen anses derfor fortsatt å være relevant.

Myndighet til å utføre kontroll på eget initiativ skal benyttes med varsomhet. I saker der hensyn til medvirkning, åpenhet og demokratisk kontroll er sentrale, bør terskelen likevel ikke være for høy jf. rundskriv H-2299 pkt. 6.1.5.

Det går frem av koml. § 27-3 at departementet ved lovlighetskontroll skal ta stilling til om vedtaket

- a) har et lovlig innhold
- b) er truffet av noen som har myndighet til å treffe et slikt vedtak
- c) har blitt til på lovlig måte.

Ved lovlighetskontroll på eget initiativ bestemmer departementet omfanget av kontrollen.

En kommune eller en fylkeskommune kan reise søksmål mot staten om gyldigheten av et statlig organs avgjørelse som opphever kommunens avgjørelse etter lovlighetskontroll, jf. tvisteloven § 1-4 første ledd bokstav c

Fylkesmannen legger til grunn at kommunestyret har myndighet til å velge formannskapets medlemmer jf. koml. § 5-6 første ledd. Spørsmålet vi vil se nærmere på er om listeforslaget var i samsvar med kommunelovens krav, m.a.o. om listen hadde et lovlig innhold og om vedtaket om formannskapets sammensetning på denne bakgrunn er blitt til på lovlig måte jf. koml. § 27-3 bokstav c.

Vi vil presisere at ny kommunelov(koml) av 2018 andre del trådte i kraft ved konstituering av det nye kommunestyret, altså 28.10.2019. Ny lov var dermed gjeldende da valget til formannskapet ble gjennomført og er det rettslige grunnlag ved Fylkesmannens vurdering. Det er gjort noen endringer i reglene om valgbarhet sammenliknet med tidligere lov. I ny kommunelov §7-2 er det et vilkår for å

velges til de folkevalgte organer nevnt i bestemmelsens første ledd bokstav a-j at han eller hun skriftlig har samtykket til å stille til valg. Hovedregelen etter ny lov er dermed at man ikke kan bli valgt til folkevalgte organer med mindre man selv ønsker og skriftlig samtykker til det. Samtidig er retten til å søke fritak innskrenket jf. § 7-9 andre ledd der det slås fast at det er et vilkår for fritak at den folkevalgte ikke kan ivareta vervet sitt uten at det fører til «vesentlig ulempe».

Bestemmelsen om skriftlig samtykke til valg gjelder imidlertid ikke ved valg til formannskap. Valgbarhet til formannskap reguleres direkte i koml. § 5-6 om formannskap og vilkåret er at formannskapet skal velges av og blant kommunestyrets medlemmer.

Fylkesmannens vurdering:

Det går frem av lovens forarbeider jf. Prop 46 L s. 102 at «*Alle som er valgt inn i kommunestyret vil [således] kunne velges inn i formannskapet uavhengig av om de har samtykket til det.*». På s. 143 i samme proposisjon vises det til at man ved å si ja til å bli valgt inn i kommunestyret også må være forberedt på å kunne bli valgt inn i formannskapet. Bakgrunnen for at man ikke har ønsket å gi adgang til å reservere seg mot å bli valgt inn i formannskapet har vært at en slik reservasjonsplikt ville kunne føre til at kommunen ikke får valgt et formannskap.

Til reglene om kjønnsbalanse hadde lovutvalget foreslått at reglene skal følges «hvis det er mulig» i §§ 7-5 til 7-7. Departementet valgte imidlertid å beholde ordlyden i tidligere kommunelov «så langt det er mulig» og skriver i Prop 46 L på s. 115-116: «*Her mener departementet dagens formulering «så langt det er mulig» er mer dekkende og presis. Det er ikke slik at man kan se bort fra reglene dersom det ikke er mulig å følge reglene helt. [Fylkesmannens understreking].*»

Fylkesmannen legger etter dette til grunn at loven ikke åpner for å reservere seg mot å sitte i formannskapet når man er valgt inn som fast medlem i kommunestyret. Vi finner også grunn til å bemerke at man ikke kan innvilges fritak fra å sitte i formannskapet fordi man har tjent i samme organ de siste 4 år, slik man kunne etter kommuneloven av 1992 jf. koml. § 7-9 andre ledd.

Formannskapet i Sokndal består av 7 medlemmer. Etter koml. § 7-5 andre ledd skal hvert kjønn være representert med minst 40 % blant de foreslåtte kandidatene på listen hvis det skal velges 4 medlemmer eller fler. Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyret, skal denne regelen følges så langt det er mulig. På liste nr. 1 fremmet av KrF, FrP og Venstre var det oppført én kvinne og seks menn. Kvinneandelen var da på 14 %. Listen bestod av 7 av 8 faste medlemmer i kommunestyret. Det siste medlemmet i kommunestyret for de tre partiene var en kvinne. Hadde hun vært ført opp ville kvinneandelen vært 28 %.

Krav til kjønnsbalanse til lister ved forholdsvalg, jf. koml. § 7-5 andre ledd er ikke fulgt så langt det er mulig.

Etter forvaltningslovens § 41 vil et vedtak likevel være gyldig når det er grunn til å regne med at feilen ikke kan ha virket bestemmende på vedtakets innhold. Vedtaket om formannskapets sammensetning er isolert sett lovlig. Spørsmålet er om mangelen på liste 1 har hatt betydning for formannskapets sammensetning.

Kommunelovens § 7-6 regulerer valgoppgjøret ved forholdsvalg. Bestemmelsen siteres her i sin helhet:

«Ved valgoppgjøret fordeles organets medlemsplasser på de ulike listene etter hvor mange stemmesedler hver liste har fått, ved bruk av delingstall 1, 2, 3, 4 osv. Hvis flere lister har samme kvotient, tilfaller plassen den av listene som har fått flest stemmer. Har listene fått like mange stemmer, avgjøres valget ved loddtrekning.

Når det er avgjort hvor mange medlemsplasser en liste vil få, pekes medlemmene fra den enkelte listen ut i den rekkefølgen de står oppført på det innleverte listeforslaget.

Hvis en liste får minst fire medlemmer i organet, skal hvert kjønn være representert med minst 40 prosent fra listen. Får listen tre eller færre medlemmer i organet, skal begge kjønn være representert fra listen. Viser det seg at utpekingen etter andre ledd vil føre til at kravene i første eller andre punktum ikke blir oppfylt, skal kandidater fra det underrepresenterte kjønn rykke opp på listen inntil kravet er oppfylt.

Ved valg til folkevalgte organer som etter lov bare skal bestå av medlemmer av kommunestyret eller fylkestinget, og ved valg av arbeidsutvalg for folkevalgte organer, skal reglene i tredje ledd følges så langt det er mulig.

Hver liste skal tildeles varamedlemmer. Så langt det er mulig, skal det være to flere varamedlemmer enn faste medlemmer. Varamedlemsplassene fordeles i samsvar med andre og tredje ledd.»

I femte ledd stilles det krav til fordeling av varamedlemsplasser. Her er det slått fast at det skal være to flere varamedlemmer enn faste medlemmer «så langt det er mulig» og at varamedlemsplassene skal fordeles i samsvar med andre og tredje ledd. Det betyr at krav til kjønnsbalanse i tredje ledd, gjelder så langt det er mulig ved fordeling av varamedlemsplasser jf. fjerde ledd. Den ene kvinnen på listen fikk plass som fast medlem i utvalget. Dette er i tråd med lovens bestemmelser. Det var bare mannlige kandidater igjen og disse 4 fikk alle plass som varamedlemmer da listen fikk inn tre faste medlemmer. Da Bonnie Lynn Brambo ikke var ført opp på listen til valg til formannskap kunne hun heller ikke få plass som varamedlem til formannskapet. Hadde hun stått på listen skulle hun hatt varamedlemsplass, både for å sikre at krav til kjønnsbalanse er oppfylt «så langt det er mulig», men også fordi det «så langt det er mulig» skal være to flere varamedlemmer enn faste medlemmer.

Vedtaket om valg av formannskap har ikke blitt til på lovlig måte, jf. koml § 27-3 bokstav c. Det er grunn til å regne med at feilen ved at Brambo ikke stod på listen i samsvar med kravene om kjønnsbalanse i koml. § 7-5 har virket bestemmende på sammensetningen av varamedlemmer til formannskapet jf. koml § 7-6.

Fylkesmannen er innforstått med at Brambo ikke stod på listen fordi hun selv har bedt om å få slippe. Vi viser imidlertid til vår redegjørelse innledningsvis om at den som har samtykket til å sitte i kommunestyret også må være forberedt på å bli valgt inn i formannskapet, og at loven ikke åpner for at man kan reservere seg mot dette.

Fylkesmannen finner grunn til å bemerke at Bonnie Lynn Brambo dersom hun ble ført opp nederst på det opprinnelige listeforslaget ville blitt valgt inn som femte vara til formannskapet jf. § 7-6 andre ledd sml. femte ledd. Vi vil også understreke at loven ikke stenger for at man kan sitte som varamedlem i formannskapet og samtidig være medlem i utvalg for levekår og råd for eldre og mennesker med nedsatt funksjonsevne.

Følgene av lovlighetskontrollen:

Fylkesmannen har kommet til at det var ulovlig at Bonnie Lynn Brambo ikke stod på felleslisten fremmet av Krf, FrP og Venstre. Dersom hun hadde blitt ført opp nederst på listen ville hun blitt valgt til femte vara i Formannskapet. Formannskapets sammensetning for det som gjelder varamedlemmer er dermed feil. Formannskapet har hatt to møter etter valget; ett møte den 13.11.2019 og ett møte den 26.11.2019. I møtet den 13. november hadde Liv Ingrid Torkelsen forfall, og første vara, Kjetil Reek tiltrådte i hennes sted. I møtet 26. november møtte alle tre faste medlemmer fra den aktuelle gruppen. Bonnie Lynn Brambo ville ikke i noe tilfelle vært innkalt og feilen har ikke hatt betydning for de vedtak formannskapet har truffet.

Når Fylkesmannen nå opphever valget må kommunestyret møtes for å gjøre nyvalg i samsvar med våre merknader, før formannskapet på nytt kan treffe vedtak. Fylkesmannen er kjent med at neste formannskapsmøte er satt til 3. februar 2020. Neste planlagte kommunestyremøte er først den 17. februar. Kommunestyret må enten innkalles til et ekstraordinært møte for å velge formannskap på ny i samsvar med kommunelovens krav i forkant av møtet den 3. februar 2020, eller utsette møtet i formannskapet til Kommunestyret har foretatt nyvalg.

Fylkesmannens vedtak:

Med hjemmel i kommunelovens § 27-3 opphever Fylkesmannen Sokndal kommunestyres vedtak av 28.10.2019 sak 074/19. Kommunestyret må gjennomføre nyvalg av formannskapet i tråd med de føringer som er gitt i dette vedtaket.

Med hilsen

Harald Thune
ass. fylkesmann

Monica Nessa
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent